

Skjønn eller sjekkliste?

Mengden av informasjon i IFRS-regnskap har siden implementeringen i 2005 økt jevnt og betydelig. Konsekvensen er at relevant informasjon risikerer å «drukne» i generisk informasjon, samt at selskapsspesifikke forhold i mindre grad vektlegges. IASB har derfor foreslått å erstatte gjeldende regelbaserte opplysningskrav med krav som krever betydelig skjønnsutøvelse.

Aktuelt om finansiell rapportering

Formålet med denne spalten er å gi løpende oppdatering på aktuelle og sentrale spørsmål om finansiell rapportering. Det vil kunne være nye standarder eller tolkninger fra IASB eller NRS, men også relevante uttalelser gitt av regulerende myndigheter, eller kommentarer til andre relevante utviklingstrekk med betydning for norske foretaks finansielle rapportering. En regnskapsfaglig spesialistgruppe i EY er forfattere av spalten. Dette nummerets spalte er forfattet av dr. oecon., statsautorisert revisor og nordisk IFRS-leder Steinar S. Kvifte.

Dr. oecon. og statsautorisert revisor
Steinar S. Kvifte
Partner EY

Bakgrunn

De senere årene har det internasjonalt, og også i Norge, blitt reist kritikk mot at finansregnskap, og da primært IFRS-regnskap, er for omfattende og at den relevante informasjonen er tungt tilgjengelig. Begrepene *disclosure overload* og *cutting the clutter* brukes ofte. Problemstillingen kan mer generelt omtales som informasjonsvalgproblem. «Valg» blant annet fordi det i praksis er opp til regnskapsprodusentene om mer informasjon enn det som er etablert som minimumskrav til regnskapet skal gis, men også fordi regnskapsprodusentene i praksis har en viss fleksibilitet i grad av skreddersøm som tilstrebes. Konsekvensen av dårlige informasjonsvalg er informasjonstap. Benevnelsen «informasjonstap» kan forstås på flere måter, men i sammenhengen her er det opplagt at det er tale om et tap som brukerne lider. Tap av informasjon gjør at brukerne i sin beslutningstaking må

forholde seg til større usikkerhet, og usikkerhet øker premien som brukeren krever ved investering. At informasjonstap i regnskapet er en sentral problemstilling, er det derfor neppe noen uenighet om. Ved å redusere informasjonstapet vil selskapene redusere sin kapitalkostnad.

IASBs igangsatte i 2014 et såkalt «noteinitiativ» for å behandle informasjonsvalgproblemet etter en erkjennelse av at det delvis kunne henføres til stadig mer omfattende krav til noteinformasjon i standarder og tilsynelatende stadig mindre kritisk anvendelse av de samme notekravene. Noteinitiativet har resultert i en rekke endringer og nyttigivelser de siste årene, nå sist i form av et forslag om å erstatte gjeldende notekrav med krav som i større grad forutsetter utstrakt skjønnsutøvelse.

«Pilotprosjektet»

Hva og hvorfor

IASB publiserte i mars i år *Disclosure Requirements in IFRS Standards – A Pilot Approach (Proposed Amendments to IFRS 13 and IAS 19)*. Som tittelen

tilsier, høringsutkastet er mer omfattende og gjennomgripende enn det som er normalt i forslag til standardendringer. Det fremkommer ved at tittelen henviser til opplysningskrav i IFRS generelt, ikke en standard spesielt, og i henvisningen til at dette er å anse som en «pilotmodell». Parentesen snevrer det noe inn, tilsynelatende, ved at det fremkommer at det foreslås endringer i to konkrete standarder, IFRS 13 *Måling av virkelig verdi* og IAS 19 *Ytelser til ansatte*. Kort oppsummert er det nettopp det som er innholdet i høringsutkastet, nemlig (1) et forslag til modell for utarbeidelse av krav til tilleggsopplysninger og (2) forslag til endringer i noteopplysningskravene i IFRS 13 og IAS 19 utviklet ved anvendelse av pilotmodellen.

Det uttalte målet til IASB er at pilotmodellen vil være egnet til å avvikle det som ofte oppfattes å være en sjekkliste-preget tilnærming til utarbeidelse av noteopplysninger og i stedet innføre en målbasert tilnærming som innebærer at regnskapsprodusentene ved utstrakt bruk av skjønn utleder hva som er rele-

vante tilleggsopplysninger ut fra selskaps-spesifikke omstendigheter.

Hovedutfordringen med gjeldende modell, etter IASBs oppfatning, er at den innebærer at de ulike standardene alle lister opp en rekke obligatoriske opplysningskrav, som i praksis i stor grad etterleves uten noen form for skjønnsbasert «overstyring». Det er denne etterlevelsen som ofte omtales som «sjekklistetilnærmingen». Den nevnte skjønnsbaserte overstyringen refererer først og fremst til anvendelse av den allmengjeldende vesentlighets-terskelen som i prinsippet er en underliggende forutsetning for rapportering etter IFRS. Når en i praksis i liten grad drar veksler på vesentlighetstærskelen, ved kritisk å vurdere om informasjon som følger av de obligatoriske opplysningskravene er relevant, og at informasjonen som gis i stor grad er generisk og ikke tilpasset selskapets spesifikke omstendigheter, bidrar det til informasjonstap.

Den målbaserte modellen

Pilotmodellen etablerer tre målnivåer – (1) overordnede opplysningsmål, (2) spesifikke opplysningsmål og (3) informasjonsheter.

Overordnede opplysningsmål fokuserer på brukernes informasjonsbehov. Som eksempel kan det foreslåtte overordnede opplysningsmålet i IFRS 13 brukes: *Et foretak skal gi informasjon som gjør det mulig for brukerne av regnskapet å vurdere den usikkerheten som er forbundet med virkelig verdi-måling av eiendeler og gjeld* (forenklet oversettelse). Ved første øyekast kan kanskje dette opplysningsmålet fremstå vel overordnet med små eller ingen praktiske implikasjoner, men det er neppe riktig. Det sentrale er at det henleder oppmerksomheten mot det som er det helt essensielle for brukerne når det gjelder måling, nemlig klargjøring og transparens rundt den iboende usikkerheten i punktestimater.

Det legges opp til at ulike standarder kan inneholde flere spesifikke opplysningsmål. For eksempel foreslås det spesifikke opplysningsmål i IFRS 13

som klargjør betydningen av opplysninger om kategorisering i målehierarkiet, metodebruk, forutsetninger, usikkerhetsintervaller og forklaring av verdiendringer. Utledning av alle disse fra det overordnede opplysningsmålet er rimelig selvforklarende, noe som bidrar til større forståelse av både modellen og opplysningskravene.

De overordnede og spesifikke opplysningsmålene utfylles av informasjonsheter. Noen få angis å være obligatoriske, på lik linje med minimumskrav i gjeldende standarder, mens de aller fleste er kun eksempler på opplysninger som kan gis for å oppfylle de nevnte målene. Et eksempel på det siste er opplysninger om årsaken til overføringer mellom nivåer i målehierarkiet for å oppfylle det spesifikke opplysningsmålet om forklaring av verdiendringer, mens et eksempel på et obligatorisk krav utledet av det samme spesifikke opplysningsmålet er en tabellarisk oppstilling som avstemmer inngående og utgående virkelig verdibalanser, med forklarende tekst til hver avstemningspost.

Enkelte har påpekt at pilotmodellen allerede er delvis innført i gjeldende IFRS, først og fremst representert ved nyere standarder som IFRS 15 *Driftsinntekter fra kontrakter med kunder* og IFRS 16 *Leieavtaler*. Det er riktig at disse standardene inneholder opplysningsmål, men det er likevel ikke en tilsvarende modell som det IASB foreslår i pilotprosjektet. En kortfattet oppsummering av forskjellene er at de nevnte standardene inneholder det som ligner på overordnede opplysningsmål, og disse er kombinert med obligatoriske informasjonsheter (minimumskrav). I så måte representerer forslaget en vesentlig nyskaping også sammenlignet med disse nyere standardene.

Fortsettelsen

Forslaget har høringsfrist 12. januar 2022 og som et utgangspunkt er det å forvente at høringsinstansene er positive til IASBs initiativ til å tilrettelegge for mer skreddersøm og mindre bruk

av sjekklister i utarbeidelsen av tilleggsopplysninger. Brukerne etterlyser mer skreddersøm og regnskapsprodusentene opplever ofte at bruk av sjekklister er lite konstruktivt.

På den andre siden er det ingen tvil om at det å erstatte minimumskrav med opplysningsmål og informasjonsheter vil kunne innebære mer ressurskrevende prosesser ved at skjønnsutøvelse stiller større krav til involvering av ulike nivåer og ressurspersoner i et selskap. Videre er det liten tvil om at det å etablere en god forståelse for brukerbehovene, som tross alt er den styrende rettesnoren i pilotmodellen, kan være krevende. Det er alltid et større eller mindre innslag av subjektivitet i en relevans- og vesentlighetsvurdering, noe som kan medføre at revisjon av noteopplysningene vil bli mer komplisert i pilotmodellen, og risikoen for å bli overprøvd av for eksempel regulerende myndigheter, som Finanstilsynet i Norge, kan også være en faktor som kan påvirke regnskapsprodusentenes vurdering av om pilotmodellen er mer formålstjenlig enn gjeldende krav.

En annen observasjon som enkelte har trukket frem som en utfordring med pilotmodellen, er at sammenlignbarheten mellom selskaper trolig vil reduseres, noe som alt annet likt oppfattes av mange brukere å være en viktig forutsetning for å lette analysearbeid. Sammenlignbarheten på tvers av landegrensene kan også bli utfordret om forståelsen blant regulerende myndigheter av «god praksis» blir forskjellig.

Med dette som bakteppe blir det spennende å se hvordan responsen på høringsutkastet blir og hvordan IASB kommer til å reagere på responsen.